

Korrupciógyanús esetek a médiában
Tartalomelemzés és a korrupció típusai

Budapest, 2008. április

Felelősségi nyilatkozat

A kutatás a Budapesti Corvinus Egyetem Szociológia és Társadalompolitika Intézet Korrupciókutató-központja végezte a Transparency International Magyarország Alapítvány megbízásából.

Budapesti Corvinus Egyetem
Szociológia és Társadalompolitika Intézet
Korrupciókutató-központ
1093 Budapest, Közraktár utca 4-6.

A jelentés kézírata 2008. április 23-án zárult le. A tanulmányban megjelent adatok és állítások hitelességét a lehető legszélesebb körben ellenőriztük. Mindazonáltal a Transparency International nem vállal felelősséget a jelentésben található információk egyéb célra vagy más kontextusban való felhasználásáért.

© 2008 Transparency International
Transparency International Secretariat
Alt Moabit 96
10559 Berlin
Germany
<http://www.transparency.org>

Szerzők

Szerzők

Cserpes Tünde, egyetemi hallgató, ELTE

Szántó Zoltán, Ph.D., egyetemi tanár, intézetigazgató, BCE

Tóth István János, Ph.D., egyetemi magántanár, BCE, tudományos főmunkatárs MTA KTI

A kutatásban részt vettek

Balázs Hilda Kinga, egyetemi hallgató, BCE

Bartis Kinga, egyetemi hallgató, BCE

Fülöp Márk Tamás, egyetemi hallgató, BCE

Márkus Annamária, egyetemi hallgató, BCE

Lukácsné Gergely, egyetemi hallgató, BCE

Varga Szabolcs, szociológus

A kutatócsoport tagjai

Nagy Zita Éva, doktorandusz, BCE

Pálinkó Éva, doktorandusz, BCE

Tartalomjegyzék

Felelősségi nyilatkozat	2
Szerzők	3
Szerzők.....	3
A kutatásban részt vettek	3
A kutatócsoport tagjai	3
Tartalomjegyzék	4
Bevezetés	5
Korrupciós tipológia	5
Típusok a szereplők alapján	5
Típusok a megvesztegetési díj és az előny alapján	6
Típusok földrajzi szempontok alapján	7
Típusok egyéb szempontok alapján	7
A minta és a módszer	8
Eredmények	11
A cikkek információtartalma	11
A szereplők jellemzése	11
A korrupciós szituációk jellemzése	12
Melléklet	15
A tartalomelemzés során képzett változók.....	15
A tartalomelemzés során elemzett esetek megoszlása a képzett változók szerint	17

Bevezetés

Bár a korrupciót nem lehet közvetlenül mérni, a sajtóban megjelenő korrupciógyanús esetek vizsgálatának több hozadéka is lehet. Ugyanakkor nem feledkezhetünk el arról, hogy igen magas a látencia – vagyis a sajtóba kerülő korrupciós hírek a jelenség apró szilánkjai csupán.

Jelen tanulmányban az újságok rendelkezésre álló internetes archívumainak kiaknázásával, a médiába került korrupciós esetek összegyűjtésével a tranzakciós helyzetek felmérésére teszünk kísérletet. Ezzel a módszerrel bár a korrupció abszolút nagyságát nem határozhatjuk meg, de mértékére becsléseket tehetünk, s az egyes szektorok összehasonlítására is lehetőségünk nyílik. Olyan mélyfúrás-jellegű vizsgálat ez, amelynek célja a tranzakciók felmérésével és a korrupció-veszélyes szituációk elemzésével a főbb problémákat megvilágítani.

A kutatás során a korrupciós jelenségek média reprezentációját vizsgáltuk tartalomelemzés eszközeivel. A korrupciós, vagy korrupciógyanús esetek médiában való megjelenése három területen járulhat hozzá a magyarországi korrupció megértéséhez. Egyrészt fényt vet arra, hogy a sajtó milyen rendszerességgel, és milyen módon foglalkozik az ilyen jelenségekkel (a), másrészt az egyes esetekhez kapcsolódó, megjelent információkból következtethetünk a korrupciós esetek fontos jellemzőire, és e jellemzők alapján osztályozhatjuk a feltárt eseteket (b); harmadrészt a média reprezentáció módját ad az egyes korrupciós típusok tényleges megoszlásának fontos mozzanataira és kiindulópontul szolgálhat a tényleges megoszlás későbbi becsléséhez (c).

Tudjuk, hogy a napvilágra került esetek megoszlását két tényező mozgatja: azon sajtótermékek perspektívája (a ténylegesen előforduló ügyek közötti szelekció), amelyek a korrupciós ügyeket napvilágra hozzák (1), és a korrupció egyes típusainak tényleges megoszlása, ahogy a korrupciós jelenségek egy adott országban – esetünkben Magyarországon – előfordulnak, lezajlanak (2).

A két tényezőt jelenleg nem tudjuk elválasztani egymástól. Ezért a média elemzés során kapott adatokból csak közvetve következtethetünk a korrupció tényleges megoszlásáról. Bizonyos korrupciós helyzetek arányának kiugróan magas aránya mutathat arra, hogy ezek a típusok nem ritkák, ténylegesen sem elvétele következik be a korrupciós esetek között.

Korrupciós tipológia

A korrupció típusainak kifejtése során a legegyszerűbb – azaz kétszereplős (avagy diadikus) – korrupciós-tranzakciók legáltalánosabb elemeiből indulunk ki. Ebben a megközelítésben a korrupciót egy kétszereplős, sajátos cserefolyamatként értelmezzük, s a korrupciós tranzakciók alábbi négy alapelemét vesszük számításba:

1. korrumpáló (a korrupciós ajánlat kezdeményezője)
2. korrumpált (a korrupciós ajánlat elfogadója)
3. megvesztegetési díj (amit a korrumpáló felajánl)
4. előny (amit a korrumpált elfogad)

A fenti szempontok alapján lehetőségünk nyílik a korrupció általános jelenségének több – mindenekeelőtt kutatásunk szempontjából – fontos típusát megkülönböztetni egymástól.

Típusok a szereplők alapján

A) A szereplők lehetnek egyének (E), csoportok (Cs) vagy intézmények (I).

korrumpáló

	E	Cs	I
E	Egyének közötti	Cs-től E felé	I-től E felé
Cs	E-től Cs felé	Csoportok közötti	I-től Cs felé

korrumpált	I	E-től I felé	Cs-tól I felé	Intézmények közötti
------------	---	--------------	---------------	---------------------

Elvileg lehetséges típusok:

1. Egyén korrumpál egyént
2. Egyén korrumpál csoportot
3. Egyén korrumpál intézményt
4. Csoport korrumpál egyént
5. Csoport korrumpál csoportot
6. Csoport korrumpál intézményt
7. Intézmény korrumpál egyént
8. Intézmény korrumpál csoportot
9. Intézmény korrumpál intézményt

B) A szereplők tartozhatnak az üzleti szférához (Ü) vagy a(z ön)kormányzati szférához (ÖK/K).

korrumpáló

		Ü	ÖK/K
korrumpált	Ü	Ü - Ü	ÖK/K - Ü
	ÖK/K	Ü - ÖK/K	SG/G - SG/G

Elvileg lehetséges típusok:

1. Üzleti szféra szereplője korrumpálja az üzleti szféra szereplőjét
2. Üzleti szféra szereplője korrumpálja a(z ön)kormányzati szféra szereplőjét
3. (Ön)kormányzati szféra szereplője korrumpálja az üzleti szféra szereplőjét
4. (Ön)kormányzati szféra szereplője korrumpálja az (Ön)kormányzati szféra szereplőjét

C) A szereplők társadalmi státusza lehet alacsony (AS) vagy magas (MS).

korrumpáló

		AS	MS
korrumpált	AS	Alacsony szintű K	M - A
	MS	A - M	Magas szintű K

Elvileg lehetséges típusok:

1. Alacsony társadalmi státuszú korrumpál alacsony társadalmi státuszút
2. Alacsony társadalmi státuszú korrumpál magas társadalmi státuszút
3. Magas társadalmi státuszú korrumpál alacsony társadalmi státuszút
4. Magas társadalmi státuszú korrumpál magas társadalmi státuszút

Típusok a megvesztegetési díj és az előny alapján

D) A megvesztegetési díj és az előny lehet anyagi (A) vagy nem anyagi (NA) jellegű.

Anyagi: pénz, áru, fizetésemelés, prémium, stb. Nem anyagi: szolgáltatás, engedélyek, kedvezmények, pozíciók, állások, kinevezések, magatartásformák, lojalitás, szavazat, stb.

megvesztegetési díj

		A	NA
előny	A	Tisztán anyagi	NA-ért A
	NA	A-ért NA	Tisztán nem anyagi

Elvileg lehetséges típusok:

1. Anyagi megvesztegetési díjért anyagi előny
2. Anyagi megvesztegetési díjért nem anyagi előny
3. Nem anyagi megvesztegetési díjért anyagi előny
4. Nem anyagi megvesztegetési díjért nem anyagi előny

Típusok földrajzi szempontok alapján

F) A korrumpáló és a korrumpált egyaránt lehet hazai (H) és külföldi (K).

		korrumpáló	
		H	K
korrumpált	H	H – H	K – H
	K	H – K	K – K

Elvileg lehetséges típusok:

1. Hazai korrumpál hazait
2. Hazai korrumpál külföldit
3. Külföldi korrumpál hazait
4. Külföldi korrumpál külföldit

G) A színhely szerint a korrupciós szituációk lehetnek:

1. budapestiek
2. városiak
3. községiek.

Típusok egyéb szempontok alapján

H) Rendszerességük alapján a korrupciós tranzakciók lehetnek:

- a. anarchikusak (kiszámíthatatlanok),
- b. epizodikusak (véletlenszerűek),
- c. szisztematikusak (rendszeresek, kiszámíthatóak, kvázi-intézményesültek),
- d. ciklikusak (periodikusan változóak)

I) Összetettségük alapján a korrupciós tranzakciók lehetnek:

1. egyszerű, kétszereplős
2. láncba szerveződő, többszereplős

J) A tranzakciót kezdeményező alapján a korrupciós tranzakciók lehetnek:

1. amikor egyértelműen a keresleti oldal (a kliens),
2. amikor egyértelműen a kínálati oldal (a megbízott) kezdeményez, vagy
3. amikor a kezdeményezőt nem lehet egyértelműen azonosítani.

A fent részletezett szempontok alapján a korrupciós tranzakciók számtalan altípusát tudjuk elhatárolni egymástól. Ezeknek a különböző formáknak a hasznosítására a tartalomelemzés során térünk ki, amikor is a fenti típusok alapján változókat képezünk, s ezek alapján kódoljuk le a médiában megjelent korrupciógyanús eseteket.

Fogalmi-elméleti fejtegetéseink végén utalunk arra, hogy elemzéseink kiindulópontjaként a korrupciós helyzetek elemzésekor a modern politikai gazdaságtan és gazdaságszociológia megbízó – megbízott - kliens (*principal – agent - client*) modelljét fogadjuk el¹. A modell a racionális döntések elméletén nyugszik: szereplői mérlegelik cselekvési lehetőségeik várható hasznát és költségét, s azt az alternatívát választják, amelyik a legnagyobb tiszta haszonnal kecsegtet. A megbízó (például egy adóhivatal vezető tisztviselője) alkalmazásában álló megbízott (például egy adóellenőr) kapcsolatba kerül a klienssel (például egy adófizetővel). A megbízott – a modell szerint – akkor válik korrupttá, ha a korrupcióból származó tiszta haszna várhatóan meghaladja azt a hasznot, amelyet akkor élvez, ha tisztességes marad. A kliens – a modell szerint – akkor próbálkozik megvesztegetéssel, ha az abból származó tiszta haszna várhatóan meghaladja azt a hasznot, amelyet akkor élvez, ha nem korrumpál. A korrumpált megbízott – miközben személyes előnyökre tesz szert – költségeket ró a megbízóra, mivel tevékenysége negatív külső gazdasági hatásokkal jár, amelyek csökkentése időt és erőforrásokat emészt fel. A megbízó célja az, hogy a megbízottat optimális mértékű produktív és optimális mértékű

¹ Részletesebben lásd: Szántó 1997.

improduktív - azaz korrupt – tevékenység elvégzésére ösztönözte. A megbízó alapvető problémája abból az információs aszimmetriából fakad, amely kettőjük kapcsolatának inherens jellemzője.

A minta és a módszer

A kutatás során 8 internetes hírportál, illetve nyomtatott újság internetes változatának felmérését végeztük el 2006. január 1. és 2007. december 31. közötti időszakokra vonatkozóan.

A megfigyelt internetes orgánusok az alábbiak voltak:

- *Magyar Nemzet*
- *Figyelő és FN*
- *Index*
- *Népszabadság*
- *Origo*
- *HVG*
- *Világgazdaság*
- *Heti Válasz*

Az interneten elérhető forrásokban megjelenő cikkek közül a korrupciógyanús eseteket tartalmazókat kerestük ki, gyűjtöttük össze és elemeztük. A cikkek tartalmát áttekintve az alábbi szavakra (karakter-sorozatokra) kerestünk rá: „korrupt*”, „korrupció*”, „csúszópénz*”, „kenőpénz*”, „veszteget*”, „pénzmos*.”

Kizárólag a Magyarország területén felbukkanó korrupciós eseteket gyűjtöttük, így például nem került adatbázisunkba a Szlovákiában dolgozó magyar hivatalnok korrupciós esete, viszont foglalkoztunk a Budapesten dolgozó izraeli nagykövetet ért korrupciós váddal. Az így megtalált cikkeket feldolgoztuk úgy, hogy leírtuk a cikkekben leírt esetek fontosabb jellemzőit, szereplőit. Ha több cikk is foglalkozott ugyanazzal a korrupciógyanús esettel, akkor e cikkek mindegyikét ugyanahhoz az esethez soroltuk. A cikkekhez fűzött olvasói kommentárokat is figyelembe vettük, és a konkrét esetekre vonatkozó információkat innen is beépítettük az adatbázisba.

A korrupció témája a vizsgált időszakban folyamatosan a közbeszéd tárgyát képezte. Az adatbázisba összesen 741 cikk került be, amelyek valamely konkrét korrupció(gyanú)s ügyről tudósítanak. Fontos hangsúlyozni, hogy ezek nem lezárt ügyek, minden olyan esetet felvettünk, ahol a sajtó korrupciós cselekményről beszélt – a cselekmény törvényellenességét kimondó bírósági döntés nélkül is. A feldolgozott cikkek összesen 176 különböző esetet határoltak körül.

Az esetek és a cikkek megoszlását a 6. táblázat tartalmazza.

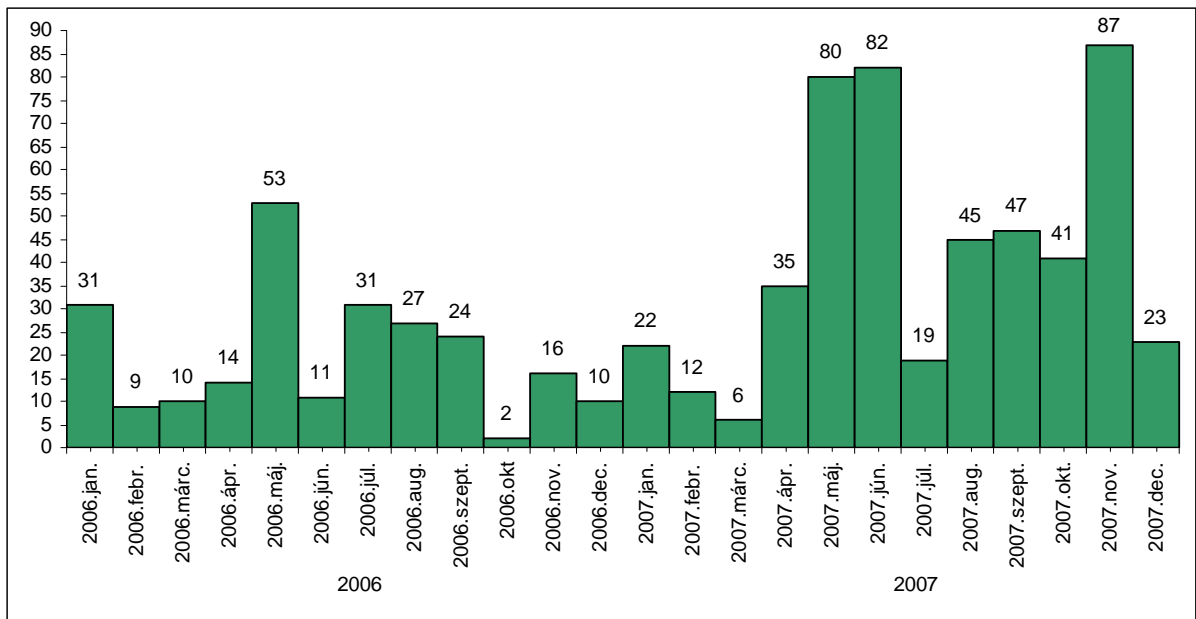
2.1. táblázat: Elemzett cikkek és esetek megoszlása a cikkek forrása szerint

	Megjelenő esetek száma (2006–2007)	Korrupcióval kapcsolatos cikkek száma (2006–2007)
Magyar Nemzet	75	151
Figyelő és FN	64	118
Index	63	104
Népszabadság	52	110
Origo	42	84
HVG	39	74
Világgazdaság	32	74
Heti Válasz	16	26
Összesen	-	741

Megjegyzés: Egy konkrét eset több internetes forrásban is megjelenhetett egyszerre.

A két év alatt a korrupcióval foglalkozó cikkek száma – havi bontásban – némileg nőtt (lásd az 1. ábrát).

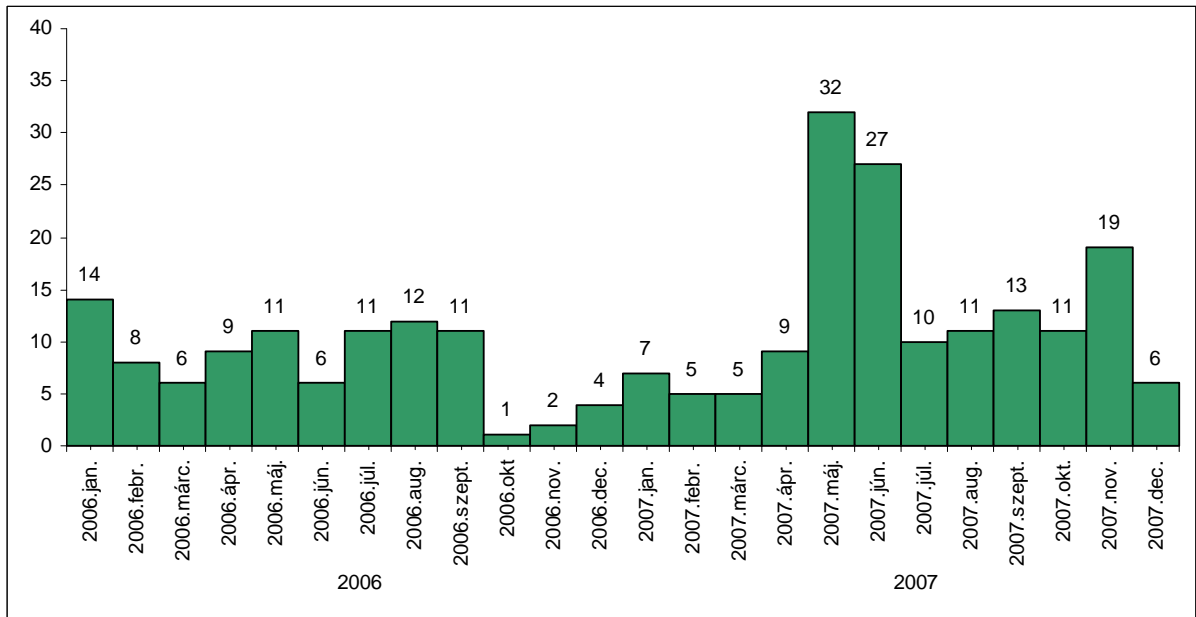
2.1. ábra: Az elemzett cikkek számának alakulása havonta, 2006-2007 (N= 741)

Forrás: BCE Korruptiókutató-központ

Az azonosított és elemzett esetek megoszlása már kiegyenlítettebb (lásd a 2. ábrát)

2.2. ábra: A korruptió gyanúját felvető esetek száma havi bontásban, 2006-2007

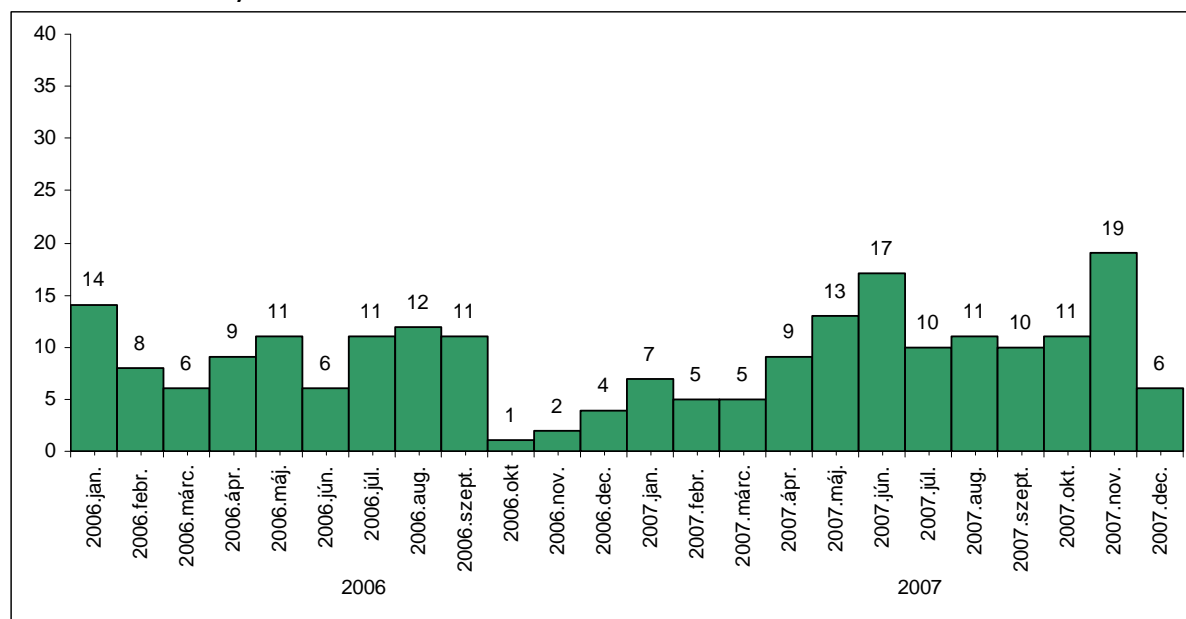
Megjegyzés: ugyanaz az eset több hónapban is megjelenhetett

Forrás: BCE Korruptiókutató-központ

A 2.2. ábrán látható értékeket finomíthatjuk annak ismeretében, hogy a 2007. májusi, júniusi és szeptemberi értékek magas száma részben a Figyelő tematikus cikkeinek köszönhető, amelyben összefoglalták a rendszerváltás óta „elhíresült” eseteket. Az ily módon, aktualitás nélkül tárgyalt eseteket a 3. ábrában nem tüntettük fel. Ugyancsak nem ábrázoltuk ott a kommentekben megjelent eseteket. Kommentekből szerzett korruptió esetekkel csak 2007. májusában találkoztunk, ott is a rendőrség körül keletkezett elégedetlenség okán. Összesen így 16 kommentből felvett esetet és 16 csak említés szintjén tárgyalt ügyet vettünk ki az ábrázoltak közül. A finomított adatokat mutató 3. ábra alapján a korruptió esetek egyenletesebb havi eloszlást mutatnak a vizsgált időszakban. A két évet összehasonlítva 95 korruptió eset jut 2006-ra, míg 127 2007-re. De nem szabad elfelejtenünk, hogy egyes eseteket – amennyiben több hónapban is a sajtó foglalkozott velük – többször is

ábrázoltunk. Az összesen feldolgozott 176 esetből 76 esett 2006-ra, 106 pedig 2007-re. 6 esettel mindkét évben foglalkoztunk.

2.3. ábra: A korrupció gyanúját felvető esetek száma havi bontásban a korábbi esetekre való utalás nélkül, 2006-2007

Megjegyzés: ugyanaz az eset több hónapban is megjelenhetett

Forrás: BCE Korrupciókutató-központ

Az összesen feldolgozott 182 esetből 76 esettel 2006-ban foglalkoztak, 106-tal pedig 2007-ben, míg 6 eset mindkét év cikkeiben szerepelt.

Az egyes esetek rögzítését követően a kutatás során kialakított (az 1. pontban leírt) korrupciós tipológia szerint kódoltuk különböző változóba (Lásd a Mellékletet). Az egyes változók az elemzett korrupciós esetek különböző vetületeinek jellemzőit tartalmazzák. Az egyes eseteknek a változónkénti besorolását (kódolását) a kutatócsoport tagjai közösen végezték. Minden esetet pontosan ismerte az, aki olvasta, és róla az fontosabb jellemzőket tartalmazó összefoglaló bekezdést írta. Elolvastuk ezt az eset-összefoglalást és közösen döntöttünk az egyes eseteknek a kialakított változóba való besorolásáról. A kódolt jellemzőket így egy statisztikai adatbázisba foglaltuk össze, amelynek minden sora egy-egy esetet tartalmazott, és minden oszlopa egy-egy általunk képzett változót. (Az elemzett esetek változók szerinti megoszlását a 2. Mellékletben közöljük.) Ezt az adatbázist elemeztük később matematikai-statisztikai eszközökkel. Az alábbiakban az elemzés eredményeit ismertetjük.

A 176 esetből 107 esetben végeztük el a korrupció egyes jellemzői szerinti kódolást. 18 esetet azért nem kódoltunk, mert vagy 2006 előtt történt eset felelevenítése, volt a cikk, vagy csak visszautalást tartalmazott a korábbi korrupciógyanús esetre. A nem kódolt esetek másik csoportjában (41 esetben) ugyan a megadott szavak, amelyekre rákerestünk, szerepeltek a cikkekben, de az eset behatóbb vizsgálata során kiderült, hogy ezeknél nem korrupcióról, hanem befolyással, hatalommal való visszaélés-gyanús esetekről, etikailag kétséges ügyekről van szó. (Egy rendőrségi vezető barátnőjének jutalmat ad; egy miniszter vitorláspartnerre nagy állami megrendeléshez jut, stb.). A korrupciógyanús esetek harmadik csoportját (10 esetet) meg azért hagytuk ki az elemzésből, mert nagyon bonyolult struktúrákat képviseltek, amelyeket ebből kifolyóan vagy az ismertető cikkek sem tudtak még megközelítően sem feltárni, vagy kódolásuk nem volt elvégezhető egyértelműen. (Például ilyen volt a Kulcsár Attila féle brókerbotrány; a Grippen vadászgépek beszerzésének esete; vagy az „Egymásért Egy-Másért Kiemelkedően Közhasznú Nemzetközi Alapítvány” esete is).

Az alábbi eredmények a 107 lekódolt eset elemzésén alapulnak. A kódolt esetek közül 41-et 2006-ban, 65-öt 2007-ben említettek az elemzett médiák, egy esetről meg mindkét évben volt szó.

Eredmények

A cikkek információtartalma

Az első megfigyelés közvetlenül nem elemzésünk témájára, hanem az elemzett cikkek információtartalmára vonatkozik. Leírjuk mégis, mert fontos lehet a korrupció elleni lépések sorában.

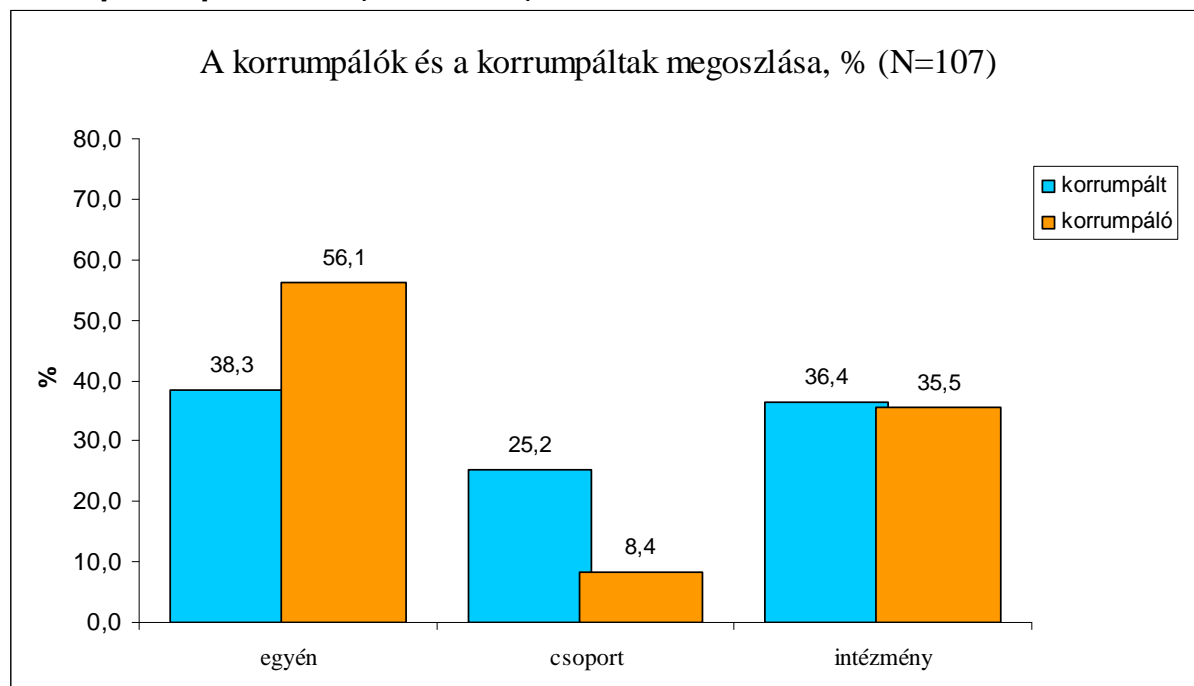
Az újságírók előtt triviális követelmény egy hír, vagy tudósítás megírásakor az, hogy az írásnak az adott esemény néhány fontos jellemzőjére vonatkozóan információval kell szolgálni („Ki? Mikor? Hol? Mit? Hogyan? Miért?”). Ennek fényében érdekes, hogy az elemzett cikkek mennyire pontatlanok a korrupciós jelenségek leírásakor. A korrupciós eseteket ismertető cikkek több lényeges momentumot hagynak homályban, illetve ezen információk hiányát nem teszik explicitté.

A korrupcióval foglalkozó irodalomban a korrupció elleni fellépés egyik fontos intézményeként határozzák meg a független sajtót (Rose-Ackerman, 1978). Ezt a szerepét azonban csak akkor tudja betölteni, ha a korrupciógyanús esetek ismertetésekor, feltárásakor is szem előtt tart bizonyos általánosan érvényes követelményeket: világos kérdéseket tesz fel, ezekre keresi a választ, és megpróbál az adott esemény minden fontos mozzanatáról információt szerezni. Ha pedig ez nem sikerül, akkor nyíltan felhívja a figyelmet a homályban maradt mozzanatok létre.

A szereplők jellemzése

A elemzett 107 esetből több mint az esetek egy harmadában a korrumpáló, vagy a korrumpált is egy intézmény (vállalat, vagy állami intézmény) képviselője volt (lásd a 3. ábrát). Egyénekhez soroltuk a szereplőket, ha magánemberként vettek részt a korrupciós tranzakcióban, csoportokhoz, ha több magánemberről, illetve közszférában dolgozóról volt szó, akik együttműködve vettek részt a tranzakciókban (például azok az autópálya-rendőrök, akik összejátszva kértek korrupciós jutalékot a szabálysértő autósoktól a büntetés elkerüléséért).

3.2.1. ábra: A korrupció gyanúját felvető esetek megoszlása a korrumpáltak és a korrumpálók típusa szerint, 2006-2007, %

Forrás: BCE Korrupciókutató-központ

A feltárt esetek között mindössze három esetben fordult elő, amikor a korrumpált az üzleti szférához tartozott (ezekben az esetekben a korrumpáló egyén volt). A többi esetben a korrumpált vagy a kormányzat, vagy más állami intézmény képviselője, alkalmazottja volt, a korrumpáló pedig vagy az üzleti szféra képviselője, vagy magánember.

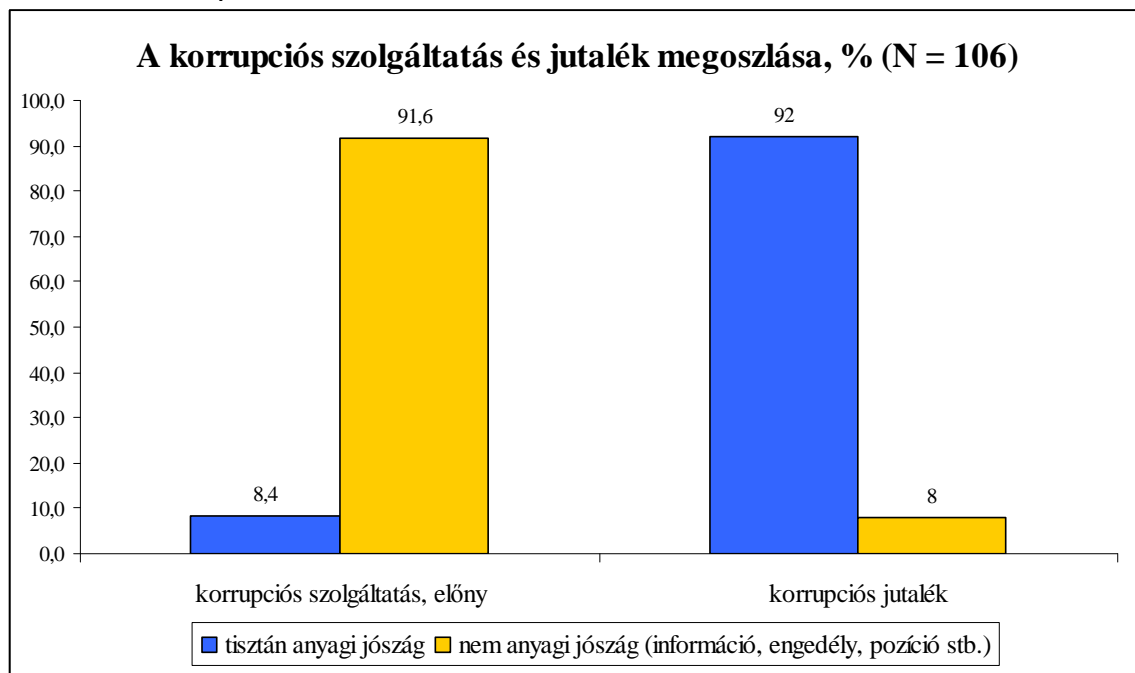
A korrupció szereplőinek többsége magas társadalmi státuszú (vezető beosztású), a korrumpáltak között 57%, a korrumpálók között 74%. A korrumpáló és a korrumpált társadalmi státusza között rendkívül szoros összefüggést figyelhetünk meg (ϕ : 0,697, $p < 0,000$, $N = 72$)

Az eredeti lakóhelyük szerint a korrupció szereplői az esetek többségében, illetve közel felében budapestiek voltak (a korrumpáltak körében 54%, a korrumpálóknál 46%). Érdekes eredmény, hogy a korrumpálók között nem ritkák a külföldi illetőségűek (11 esetben, ami az esetek 15%-a). A két szereplő lakóhelye között erős asszociációt figyelhetünk meg (Cramer's V: 0,738, $p < 0,000$, $N = 69$), ami a két fél közötti személyes kapcsolati hálók szorosságára utal.

A korrupciós szituációk jellemzése

A korrupciós tranzakciók jellemzői között a megfigyeltük, hogy mi volt a tranzakció során nyújtott előny, szolgáltatás és mi volt a jutalék. Mindkét esetben megkülönböztettünk anyagi és nem anyagi jószágokat. A megfigyelt korrupciós tranzakciók túlnyomó részénél triviális módon a korrupció során nyújtott szolgáltatás, előny nem anyagi jellegű volt, míg az ezért kapott jutalék a legtöbb esetben pénz volt (lásd a 4. ábrát).

3.3.1. ábra: A korrupció gyanúját felvető esetek megoszlása az előny és a jutalék típusa szerint 2006-2007, %

Forrás: BCE Korrupciókutató-központ

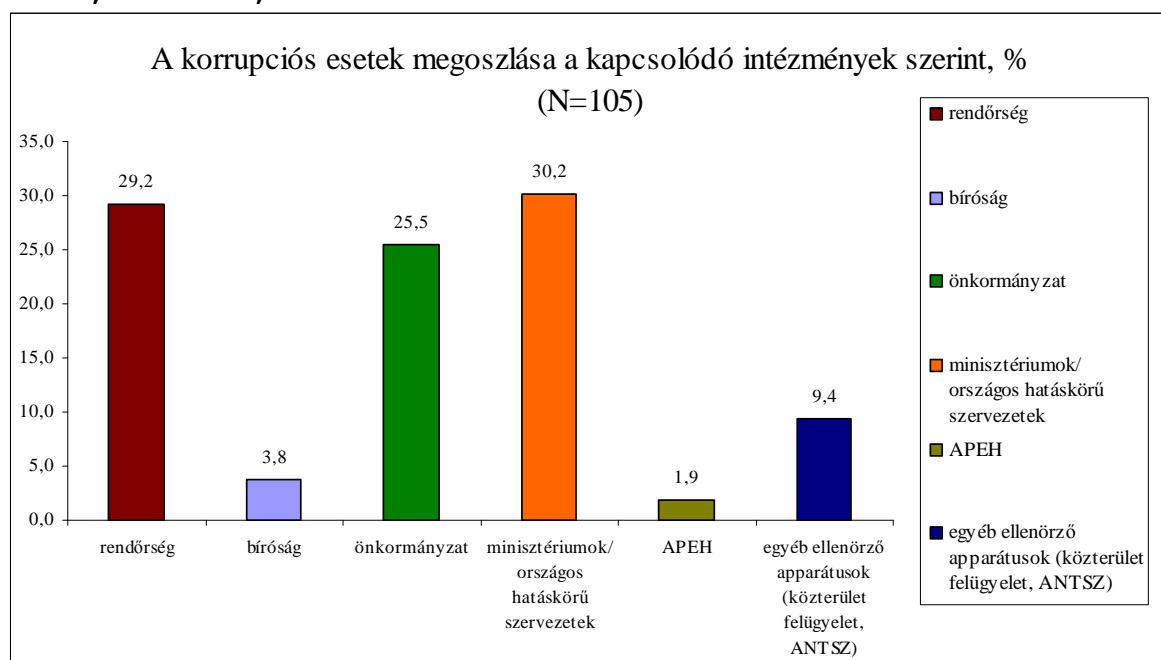
Az elemzett tranzakciók közel $\frac{3}{4}$ -ében (75 esetben) be lehetett azonosítani a korrupciós tranzakció helyét is. Eszerint a korrupciógyanús esetek többsége Budapesthez köthető (56%), a többi pedig vidéki városokban zajlott le (32%) és mindössze 12% zajlott községekben, vagy azokon kívül. Mivel alapvetően országos sajtót figyeltünk meg, ezen az eredményen nincs mit csodálkozni, de felvetheti annak a feltételezésnek az indokoltságát is, hogy, hogy a korrupció alapvetően városi jelenség.

Lényeges szempont a korrupciós esetek osztályozásánál, hogy milyen intézményekkel hozható kapcsolatba a feltételezett korrupciós tranzakció. Az esetek szinte mindegyikében csak egy ilyen kormányzati, vagy állami intézmény létét tapasztalhattuk. Az esetek közel felében valamilyen minisztérium, vagy országos hatáskörű szerv volt az egyik érintett fél – a korrumpált ezeknél az

intézményeknél dolgozott az esetek túlnyomó többségében. A másik jellegzetes érintett intézmény a rendőrség volt (lásd az 5. ábrát) és feltehetően a bíróságok sem mentesek a korrupciótól. Ezek szerint különös firtora a magyarországi helyzetnek, hogy a feltárt korrupciógyanús esetek 1/3-a azokhoz a szervezetekhez kötődik, amelyeknek hivatalból üldözni kellene az ilyen eseteket. A rendőrség és a bíróságok korrupciós aktivitása ezek szerint külön figyelmet érdemel egy jövőbeni kutatási koncepció kidolgozása során.

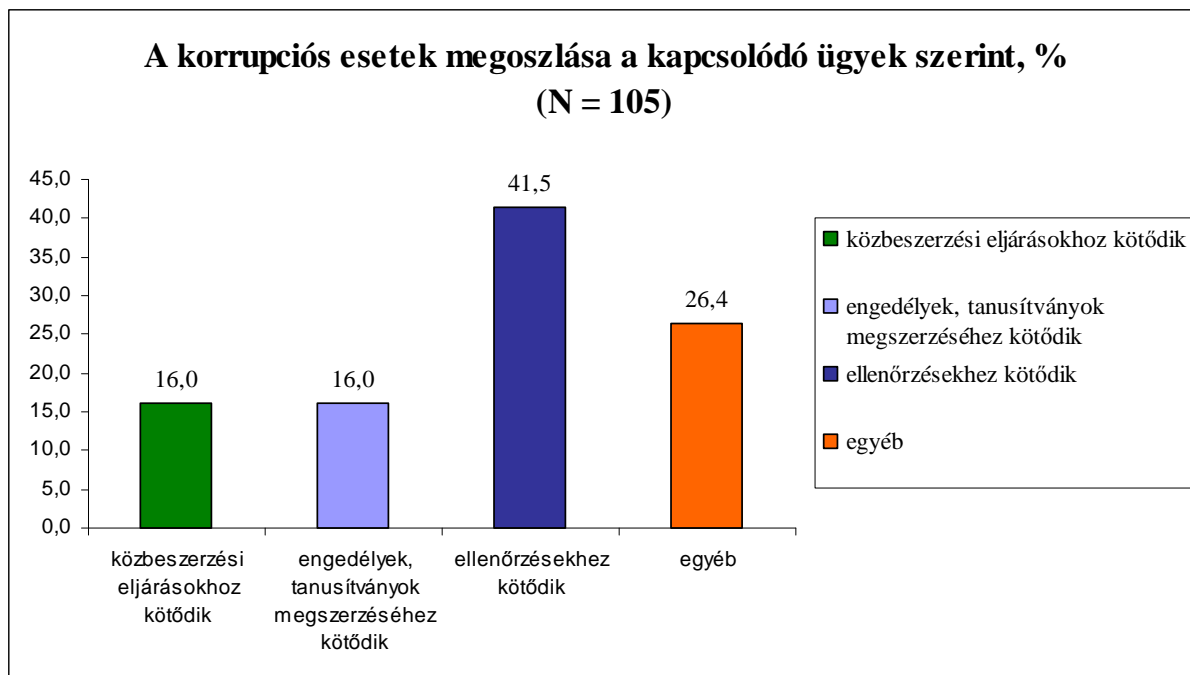
A korrupciós esetek újabb fontos mozzanata, hogy milyen ügyekkel / hivatali lépésekkel kapcsolatban jönnek létre, milyen ügyek elintézése hívja életre a korrupciót. A 2006-2007-ben napvilágra került esetek túlnyomó része ellenőrzésekhez kötődő korrupció (42%), de magas az engedélyek megszerzéséhez és a közbeszerzésekhez kapcsolódó korrupciós esetek aránya is (16-16%) (lásd a 6. ábrát). Azt gondoljuk, hogy ezek a korrupció különböző típusait jelenítik meg, és így minden típusba sorolt korrupciós aktivitás csökkentéséhez testre szabott politikák szükségesek. Ezek kialakítása, illetve az egyes típusok pontosabb elkülönítése és jellemzése pedig további elemzést kíván.

3.3.2. ábra: A korrupció gyanúját felvető esetek megoszlása a kapcsolódó intézmények szerint, 2006-2007, %

Forrás: BCE Korrupciókutató-központ

3.3.3. ábra: A korrupció gyanúját felvető esetek megoszlása aszerint, hogy milyen ügyekhez kötődnek, 2006-2007, %

Forrás: BCE Korrupciókutató-központ

Utoljára hagytuk az egyik legfontosabb szempontot, a magyarországi korrupció helyzetét jellemző kardinális kérdést:

A korrupciós jelenségeket ma Magyarországon kétszereplős tranzakciók aggregátumaként foghatjuk-e fel, vagy intézményesült folyamatként, amely többszereplős és bonyolult cserekapcsolatokon és intézményeken keresztül érvényesül?

Ez az egyik legizgalmasabb – sajnálatos, hogy ezt fel kell most a jelen helyzetben tenni – és hatásaiban, a magyar társadalom gazdasági és intézményi fejlődése szempontjából legnagyobb hatású kérdés, amit a korrupció kapcsán felteendő.

A jelen kutatás eredményei inkább a további, ilyen irányú megalapozott gazdaság-szociológiai és közgazdasági kutatások létjogosultságára és fontosságára hívják fel a figyelmet, de a szűk időhorizont mellett is némi adalékul szolgálnak e kérdés megválaszolásához.

Az eredmények szerint a feldolgozott 107 esetből egy kivételével minden esetben meg lehetett állapítani, hogy egyszerű, kétszereplős tranzakcióról van-e szó, amelynek során „egy adás-vétel” zajlik le, vagy többszereplős, láncba szerveződő tranzakció-sorozatról. Az eredmények szerint az előbbi csoportba tartozik a feldolgozott esetek 62%-a az utóbbiba pedig 38%-a.

Tudatában vagyunk annak, hogy itt a forrásul szolgáló médiák szelekciós mechanizmusait nem tudjuk kontrollálni, de ezek az eredmények inkább arra vallanak, hogy a korrupció jelensége intézményesült formájában nem elhanyagolható súllyal van jelen a mai magyar gazdasági életben. Fontos szerepet kap a megrendelések, az erőforrások elosztásánál, a szabályozásnál, illetve a hátrányos gazdasági következményeknek egyes üzleti szereplők számára való semlegesítésében.

Melléklet

A tartalomelemzés során képzett változók

KÉPZETT VÁLTOZÓK A KORRUPCIÓS TIPOLOGIA ALAPJÁN

BCE Szociológia és Társadalompolitika Intézet

Program: KORRUPCIO_2008

Tárgy: korrupciós tipológia a média reprezentáció tartalomelemzéséhez

1. változat

Dátum: 2008-04-15 15.06

Készítette: Szántó Zoltán és Tóth István János

A korrupciós tipológiából következő, kódolandó változókat hozzuk létre és kódoljuk az adatbázisba:

V1. Ki a korrumpált?

1. egyén
2. csoport
3. intézmény
9. nem megállapítható

V2. Ki a korrumpáló?

1. egyén
2. csoport
3. intézmény
9. nem megállapítható

V3. Korrumpált: üzlet v. kormányzat?

1. üzleti szféra képviselője
2. kormányzati (önkormányzati) szféra képviselője
3. egyéb intézmény képviselője
- V3.1. éspedig.....(írd le!)
9. nem megállapítható

V4. Korrumpáló: üzlet v. kormányzat?

1. üzleti szféra képviselője
2. kormányzati (önkormányzati) szféra képviselője
3. egyéb intézmény képviselője
- V4.1. éspedig.....(írd le!)
9. nem megállapítható

V5. A korrumpált társadalmi státusza

1. alacsony (nem vezető beosztású)
2. magas (közép, vagy felsővezető, vállalkozó)
9. nem megállapítható

V6. A korrumpáló társadalmi státusza

1. alacsony (nem vezető beosztású)
2. magas (közép, vagy felsővezető, vállalkozó)
9. nem megállapítható

V7. A korrupciós szolgáltatás (előny)

1. tisztán anyagi jószág

2. nem anyagi jószág (információ, engedély, pozíció, stb.)
9. nem megállapítható

V8. A korrupciós jutalék (előny)

1. tisztán anyagi jószág
2. nem anyagi jószág (információ, engedély, pozíció, stb.)
9. nem megállapítható

V9. A korrumpált székhelye/lakóhelye

1. külföld
2. budapesti
3. vidéki, keleti régió
4. vidéki, nyugati régió
9. nem megállapítható

V10. A korrumpáló székhelye/lakóhelye

1. külföld
2. budapesti
3. vidéki, keleti régió
4. vidéki, nyugati régió
9. nem megállapítható

V11. A korrupciós tranzakció helye (1)

1. Budapesten volt
2. városban
3. községben
9. nem megállapítható

V12. A korrupciós tranzakció helye (2)

1. Budapesten volt
2. városban
3. Községben
9. nem megállapítható

V13. Korrupció – kapcsolódó intézmény? (1)

1. rendőrség
2. bíróság
3. önkormányzat
4. minisztériumok / országos hatáskörű szervezetek
5. adóhivatal (APEH)
6. egyéb ellenőrző apparátusok (közterület felügyelet, ANTSZ)

V14. Korrupció – kapcsolódó intézmény (2)

1. rendőrség
2. bíróság
3. önkormányzat
4. minisztériumok / országos hatáskörű szervezetek
5. adóhivatal (APEH)
6. egyéb ellenőrző apparátusok (közterület felügyelet, ANTSZ)

V15. A korrupció – kapcsolódó tranzakció

1. közbeszerzési eljárásokhoz kötődik
2. engedélyek, tanúsítványok megszerzéséhez kötődik
3. ellenőrzéshez, az ellenőrzés hátrányos következményeinek semmissé tételéhez kötődik
4. egyéb....

V15.1. Írd le röviden:

9. nem megállapítható

- V16. A korrupció kezdeményezője
1. megbízott (korrumpált)
 2. kliens (korrumpáló)
 9. nem lehet megállapítani

- V17. Korrupciós tranzakció(k) típusa
1. egyszerű (adás –vétel) / két szereplő
 2. láncba szerveződő / több szereplős tranzakció
 9. nem lehet megállapítani

- V18. Az eset napvilágra kerülésének elindítója
1. a korrumpált
 2. a korrumpált munkatársa
 3. a korrumpáló
 4. a korrumpáló konkurensa
 5. sajtó / újságíró (oknyomozás)
 6. egyéb,
V18.1. éspedig:.....
 9. nem lehet megállapítani

A tartalomelemzés során elemzett esetek megoszlása a képzett változók szerint

v1

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1,00	41	38,3	38,3	38,3
2,00	27	25,2	25,2	63,6
3,00	39	36,4	36,4	100,0
Total	107	100,0	100,0	

v2

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1,00	60	56,1	56,6	56,6
2,00	8	7,5	7,5	64,2
3,00	38	35,5	35,8	100,0
Total	106	99,1	100,0	
Missing System	1	,9		
Total	107	100,0		

v3

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00	3	2,8	2,8	2,8
	2,00	59	55,1	55,1	57,9
	3,00	45	42,1	42,1	100,0
	Total	107	100,0	100,0	

v3.1

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid		63	58,9	58,9	58,9
	a korrumpáló azt hitte, államtitkárt veszteget meg	1	,9	,9	59,8
	bíróság	1	,9	,9	60,7
	egyének	1	,9	,9	61,7
	egyetem	2	1,9	1,9	63,6
	elmeorvosi szakértő	1	,9	,9	64,5
	hajózási felügyelet	1	,9	,9	65,4
	hatalmon politikai párt képviselője	1	,9	,9	66,4
	határőrség	1	,9	,9	67,3
	kórház	3	2,8	2,8	70,1
	Köztársasági Őrezred	1	,9	,9	71,0
	Közterület Felügyelet	1	,9	,9	72,0
	nincs adat	1	,9	,9	72,9
	párt	1	,9	,9	73,8
	rendőrség	26	24,3	24,3	98,1
	tűzoltóság	1	,9	,9	99,1
	VPOP	1	,9	,9	100,0
	Total	107	100,0	100,0	

v4

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00	64	59,8	61,5	61,5
	2,00	2	1,9	1,9	63,5
	3,00	38	35,5	36,5	100,0
	Total	104	97,2	100,0	
Missing	System	3	2,8		
Total		107	100,0		

v5

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00	46	43,0	43,4	43,4
	2,00	60	56,1	56,6	100,0
	Total	106	99,1	100,0	
Missing	System	1	,9		
Total		107	100,0		

v6

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00	19	17,8	26,0	26,0
	2,00	54	50,5	74,0	100,0
	Total	73	68,2	100,0	
Missing	System	34	31,8		
Total		107	100,0		

v7

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00	8	7,5	7,5	7,5
	2,00	98	91,6	92,5	100,0
	Total	106	99,1	100,0	
Missing	System	1	,9		
Total		107	100,0		

v8

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00	69	64,5	92,0	92,0
	2,00	6	5,6	8,0	100,0
	Total	75	70,1	100,0	
Missing	System	32	29,9		
Total		107	100,0		

v9

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00	1	,9	1,2	1,2
	2,00	44	41,1	54,3	55,6
	3,00	25	23,4	30,9	86,4
	4,00	11	10,3	13,6	100,0
	Total	81	75,7	100,0	
Missing	System	26	24,3		
Total		107	100,0		

v10

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00	11	10,3	15,3	15,3
	2,00	33	30,8	45,8	61,1
	3,00	18	16,8	25,0	86,1
	4,00	10	9,3	13,9	100,0
	Total	72	67,3	100,0	
Missing	System	35	32,7		
Total		107	100,0		

v11

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00	42	39,3	56,0	56,0
	2,00	24	22,4	32,0	88,0
	3,00	9	8,4	12,0	100,0
	Total	75	70,1	100,0	
Missing	System	32	29,9		
Total		107	100,0		

v13

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00	31	29,0	29,5	29,5
	2,00	4	3,7	3,8	33,3
	3,00	27	25,2	25,7	59,0
	4,00	31	29,0	29,5	88,6
	5,00	2	1,9	1,9	90,5
	6,00	10	9,3	9,5	100,0
	Total	105	98,1	100,0	
Missing	System	2	1,9		
Total		107	100,0		

v14

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	2,00	1	,9	33,3	33,3
	3,00	1	,9	33,3	66,7
	4,00	1	,9	33,3	100,0
	Total	3	2,8	100,0	
Missing	System	104	97,2		
Total		107	100,0		

v15

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00	16	15,0	15,2	15,2
	2,00	17	15,9	16,2	31,4
	3,00	44	41,1	41,9	73,3
	4,00	28	26,2	26,7	100,0
	Total	105	98,1	100,0	
Missing	System	2	1,9		
Total		107	100,0		

v15.1

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	78	72,9	72,9	72,9
állami támogatás	1	,9	,9	73,8
árvezés	1	,9	,9	74,8
bírói ítékezés befolyásolása	1	,9	,9	75,7
bírósági ítélet	1	,9	,9	76,6
gyanús ingatlanügylet, jogosulatlan versenyelőny	1	,9	,9	77,6
hatalommal való visszaélés	1	,9	,9	78,5
jogosulatlan állami támogatás	1	,9	,9	79,4
jogosulatlan előny	3	2,8	2,8	82,2
jogosulatlan előny biztosítása	1	,9	,9	83,2
jogosulatlan előnyszerzés	9	8,4	8,4	91,6
jogosulatlan támogatás	1	,9	,9	92,5
jogosulatlan versenyelőny	1	,9	,9	93,5
kenőpénzért üzleti lehetőséghez juttatja	1	,9	,9	94,4
kinevezés	1	,9	,9	95,3
koponyaeladás	1	,9	,9	96,3
okirathamisítás és egyéb törvénysértések	1	,9	,9	97,2
szavazatvásárlás	1	,9	,9	98,1
színelte APEH ellenőrzéseket tartottak	1	,9	,9	99,1
vesztegetés	1	,9	,9	100,0
Total	107	100,0	100,0	

v16

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00	13	12,1	56,5
	2,00	10	9,3	43,5
Total		23	21,5	100,0
Missing	System	84	78,5	
Total		107	100,0	

v17

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00	66	61,7	62,9	62,9
	2,00	39	36,4	37,1	100,0
	Total	105	98,1	100,0	
Missing	System	2	1,9		
Total		107	100,0		

v18

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00	4	3,7	8,7	8,7
	2,00	3	2,8	6,5	15,2
	3,00	9	8,4	19,6	34,8
	5,00	14	13,1	30,4	65,2
	6,00	16	15,0	34,8	100,0
	Total	46	43,0	100,0	
Missing	System	61	57,0		
Total		107	100,0		

v18.1

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid		91	85,0	85,0	85,0
	ellenzéki képviselő	1	,9	,9	86,0
	ellenzéki politikai párt	5	4,7	4,7	90,7
	névtelen bejelentés	2	1,9	1,9	92,5
	NNI	1	,9	,9	93,5
	OEP vizsgálat	1	,9	,9	94,4
	rendőrségi nyomozás	1	,9	,9	95,3
	terézvárosi vállalkozó	1	,9	,9	96,3
	tettenérés	1	,9	,9	97,2
	új polgármester	1	,9	,9	98,1
	újpesti polgármester	1	,9	,9	99,1
	VPOP nyomozószolgálat	1	,9	,9	100,0
	Total	107	100,0	100,0	

kortip a korrupcio tipusa

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00 u - korm	45	42,1	43,3	43,3
	2,00 u - int	19	17,8	18,3	61,5
	3,00 u - u	3	2,8	2,9	64,4
	4,00 egyen - korm/int	37	34,6	35,6	100,0
	Total	104	97,2	100,0	
Missing	System	3	2,8		
Total		107	100,0		